

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:5 – Sayı:16 - Mayıs 2021

koynunda büyüdük

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF THE 8TH GRADE TURKISH TEXTBOOK IN TERMS OF GENDER ROLES

DOI: 10.33404/anasay.921848

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Ahmet KARABULUT*

ÖZ

Bu çalışmada, ilköğretim 8. sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitabında yer alan toplumsal cinsiyet rolleri incelenmiştir. Çalışmanın materyalini, 2018-2019 eğitim öğretim döneminden beri ortaokullarda kullanılmakta olan 8. Sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Kitapta yer alan okuma metinlerinin ve resimlerin içindeki karakterleri, toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelemek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Kitapta kullanılan metinler ve resimler incelendiğinde, kadın ve erkeklere sunulan toplumsal cinsiyet rollerinin, ataerkil anlayışın etkisinde kaldığı belirlenmiştir. İncelenen metinlerde ve resimlerde, karakter sayısı bakımından erkeklerin kadınlardan daha fazla yer

1- Makale Geliş Tarihi: 19. 04. 2021 Makale Kabul Tarihi: 11.05. 2021

* Arş. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, karabulut.ahmet25@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2222-4078>

aldığı, meslek rollerinde erkeklerin kadınlara oranla daha farklı ve çeşitli meslek grupları içerisinde sunulduğu ayrıca aile içi rollerde kadınların daha fazla temsil edildiği belirlenmiştir. İncelenen kitabın metinlerinde ve resimlerinde kadın figürü, ev işleriyle ilgili rollerde evin içinde; erkek ise evin dışında olup evin geçimini sağlayan ve evin reisi konumundaki aile bireyi olarak sunulmuştur. Kişilikle ilgili cinsiyet rollerinde ise kadınların hurafe inançlara sahip cahil oldukları; erkeklerin ise statü bakımından baskın ve gelenekçi yapıyı sürdüren bireyler oldukları gösterilmiştir. Çalışmanın sonucunda özellikle bu sınıf seviyesinde olan gelişme çağındaki öğrencilere dönük kitaplar hazırlanırken metin seçiminde hassas olunması ve cinsiyetçilik bağlamında eşitlikçi yaklaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erkek, Kadın, Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller, Ders Kitabı

ABSTRACT

In this study, gender roles in Turkish textbooks used in 8th grades of primary education were examined. The material of the study consists of the 8th grade Turkish textbook that has been used in secondary schools since the 2018-2019 academic year. Content analysis method was used to examine the characters in the reading texts and pictures in the book in terms of gender roles. When the texts and pictures used in the book were examined, it was determined that the gender roles offered to men and women were influenced by the patriarchal understanding. In the texts and pictures analyzed, it was determined that males were included more than females in terms of number of characters, males were presented in different and various occupational groups in professional roles compared to females, and females were more represented in family roles. In the texts of the book examined, the female figure in the paintings is in the house in roles related to household chores; the male is presented as a family member who is outside the house and is the head of the house. In gender roles related to personality, it is stated that women are ignorant of superstitious beliefs; On the other hand, males have been shown to be dominant individuals in terms of status and maintain a traditionalist structure. As a result of the study, it was stated that when preparing books for developmental students at this grade level, it is necessary to be sensitive in text selection and an egalitarian approach in terms of sexism.

Keywords: Women, Man, Sex, Societal Gender Roller, Textbook.

Giriş

Birey, dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu toplumda varlığını devam ettirebilecek bir kimlik kazanır ve bu minval üzerine davranışlarını, sosyal ilişkilerini şekillendirerek yaşamını idame eder. Bu sayede birey, kendinin ve çevresindeki varlıkların toplumdaki yerlerini anlamlandırarak sosyal hayattaki yaşayışını şekillendirir.

Sosyal hayatı düzenlemek ve devam ettirmek için kişilere yönelik birtakım roller benimsenmiştir. Bu rollerin başında ise cinsiyete yönelik farklılıklar, kültürel değerler, yaş, statü ve gelir düzeyi gibi olgular yer almaktadır (Akkaş, 2019). Tarih boyunca bireylerin adlandırılmasına etki eden bu rollerin temelinde cinsiyet ayrımı bulunmaktadır. Cinsiyet, bireyin kadın veya erkek olarak biyolojik bir sınıflamaya tabi tutulmasıdır. Toplumlar arasındaki kültürel farklılıklar, cinsiyete yüklenen sıfat ve anlamlarda da değişikliğe neden olmaktadır. Nitekim, Batıda ‘sex’ ifadesi ile biyolojik bir erkek kadın ayrımı yapılırken, ‘gender’ terimi ile bireyin toplumdaki rolü anlamlandırılmaya çalışılmıştır (Newman, 2002). Bu iki terimin en büyük farkı ise ‘sex’ ifadesi ile anatomik ve biyolojik yapının, ‘gender’ ifadesi ile de toplumsal cinsiyetin yani erkekle kadının toplum nezdindeki yerlerini belirlemektir. Buna bağlı olarak da toplumsal cinsiyetin, içinde bulunulan toplumun kültürel dinamikleri göz önüne alınarak cinsiyet farkına olan etkisi gözlemlenebilir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumda ortaya çıkmış olan erillik ve dişilik kavramlarıyla kurulmuş bir kavram olarak bireyin doğuştan gelen cinsiyet kavramının doğrudan bir sonucu olmayabilir (Giddens, 2008). Dolayısıyla cinsiyet özelliklerinde kişinin herhangi bir etkisi ve müdahalesi söz konusu olmazken toplumsal cinsiyet özelliklerinin oluşması ve ortaya çıkmasında toplumun sahip olduğu sosyo-kültürel yapının etkisi açıkça görülmektedir. Toplumsal ilişkiler ağında kurulan cinsiyet ayrımı, bizi bireylerin toplumla olan ilişkilerine yönlendirir (Bora, 2005). Bu ilişkiler ağının temelinde ise kültür vardır. Toplumsal yaşamı dizayn etmek adına cinsiyetin kullanımı bütün kültürlerde temeldir (Yoder, 1999). Kültürün toplum yaşamındaki etkisi sadece bununla sınırlı kalmaz. Kültür; kadın ve erkek cinsiyetlerinin nasıl davranması ve nasıl düşünmesi gerektiği noktasında beklentileri belirlemede dolayısıyla içinde bulunduğu toplumu cinsiyet noktasında yapılandırmaktadır (Akın & Demirel, 2003; Üner, 2008; Powell & Greenkouse, 2010).

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Toplumsal Yapıda Cinsiyet Kültürü

Kültür kelimesi farklı zamanlarda birçok yorum ve tanımla karşımıza çıkmaktadır. Kültür teriminin etimolojik kökenleri ele alındığında, bu ifadenin ilk olarak eski çağlarda tarımla alakalı kullanıldığı görülmektedir. Dil bilimciler, ‘*kültür*’ kelimesinin Latince’de toprak kültürü anlamına gelen *edere-culture* ifadesinden geldiğini öne sürmektedirler (Mejuyev, 1987). Aslında bu ifade bile bahsedilen tarih dönemleri nazara alındığında, kültürün toplumla olan ilişkisini gözler önüne sermektedir. TDK Türkçe sözlükte ‘*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*’ anlamında kullanılan kültür kavramı, kısacası bir toplumun geçmişten geleceğe aktaracağı maddî ve manevî birikimlerin tümü olarak ifade edilebilir. Turan (1990), kültürle uygarlık ifadelerinin eş anlamlı olduklarını ve bu iki ifadenin birbirinden ayrılmasının gereksiz olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla kültürün toplumla ve toplumun da yaşamla etle tırnak misali olduğu görülmektedir. Toplumla bu kadar iç içe olan kültürün zamanla soyut bir anlam kazandığı ve ilk zamanlarda toplumun yaşam biçimi anlamlarını ihtiva ederken zaman içerisinde toplumun dilini, değer yargılarını, geleneklerini ifade ettiği görülmüştür.

Yapılan tanımlardan görüldüğü üzere toplumların yaşantılarını dizayn etmede ve insanların toplum içindeki rollerini belirlemede o toplumun yüzyıllardır süregelen alışkanlıkları, yaşayış biçimleri ve inançları etkili olmaktadır. Bu etki ise kültür çatısı altında yer almaktadır.

Her toplumun kendi içerisinde kadına ve erkeğe atfedilen değer yargıları farklılık arz etmektedir. Toplumların mevcut kültürel yapıları içerisinde “Kadın ve erkek davranışları, giyimleri nasıldır? Kadınlara ve erkelere özgü alışkanlıklar ve yaşantılar nelerdir?” gibi soruların cevapları değişiklik gösterir (Ersoy, 2009). Bu sorulara verilen cevapların farklılıkları, kültürün, toplumun yapısına ve yaşayışına etkisini göstermekte ve cinsiyet kavramının, bulunduğu topluma göre bir rol almasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bir toplumdaki cinsiyet ilişkileri, yukarıda ifade edilen kültürel yapının, toplumun değer yargılarının ve geleneklerinin cinsiyet rolleri üzerine yansımalarıyla meydana gelir (Mukhopadhyay, 2002). Bu bağlamda cinsiyetin sosyal ve kültürel bir olgu olduğu üzerine

yoğunlaşan *cinsiyet kültürü* ifadesi, bireyin toplumla olan ilişkilerine yönelik olarak geniş bir çerçevede yer alır. Toplumun kadın ve erkeklerden beklediği roller ve yaşantılar cinsiyet kültürünü oluşturur. Bu roller, sosyolojide ifade edildiği üzere statülere tabidirler (Erkal, 1996). Toplumsal yapı içinde cinsiyete yönelik bakış açısı ve atfedilen değerler toplumlara ve zamana göre farklılıklar göstermektedir.

Toplumsal yapının durağan olmaması, cinsiyetçi rollerin ve kimliklerin de geçmişten günümüze değişerek geldiğini ve geçmişte toplum tarafından olumsuz kabul edilen bazı durumların son zamanlarda değiştiğini göstermektedir. Son yıllarda kız çocuklarının da en az erkek çocuklar kadar okula gitme olanağına erişmeleri, sosyal hayatta ve iş alanında kadınların da söz hakkına sahip olmaları birtakım sonuçlara yol açmıştır. Bunların başında, kadına olan bakışın değişmesini ve geleneksel kadın figürünün yerini çalışan, aile içi kararlarda söz sahibi olan bir role evrimleşmesini sağlamıştır.

1.2. Ders Kitabı Metinlerinin Önemi

Dil eğitiminin temelinde metinler yer almaktadır. Çünkü öğrencilerin hayal dünyalarını genişletmek; onlara empati, saygı, sorumluluk, vatanseverlik gibi duyguların metinler aracılığıyla kazandırılmak amaçlanmaktadır. Bu kazanımların yanı sıra metinlerin, öğrencilere dil bilgisi konularını sezdirmeleri de beklenmektedir. Türkçe dersinde öğrencilerden okuduğu ve dinlediği metinlerden sonuç çıkarmaları ve metinden hareketle dil becerilerini geliştirmeleri beklenir. Geleneksel eğitim anlayışında metin kavramı bir amaç iken yapılandırıcı yaklaşımda bu kavram bir araç olarak yer almaktadır. Çünkü ders kitabı, çocuğun yaşadığı toplumla bütünleşmesini sağlayan, o toplumun inançlarını, kültürünü, yaşam biçimini, felsefesini, gelenek ve göreneklerini açıklayan ve öğreten ilk kaynaktır (Baştürk, 2006). Nitekim ders kitaplarında yer alan metinlerde aranan en önemli özelliklerden biri hayata yakınlık ilkesi çerçevesinde seçilen metinlerin; toplum hayatını, bağlı olunan kültürün öğelerini yansıtmasıdır.

Dil eğitiminde ve sosyal hayatta bu denli önemli bir yere sahip olan metinlerden öğrencilerin anlama becerileri vasıtasıyla çıkarımlarda bulunmaları ve metinlerde verilen bilgi ve mesajları yapılandırarak günlük hayata yansıtılmaları beklenmektedir. Ders kitaplarında bulunan metinler, cinsiyet rolleri hakkında da mesajlar içermektedir (Tietz, 2007). Öğrencilerin en çok yararlandığı kaynak ders kitapları ve kitaplarda bulunan metinler olduğundan verilen bu mesajlar, özellikle gelişim çağındaki bulunan bireylerde kalıcı davranışlara dönüşebilir. Bu

doğrultuda ders kitaplarındaki toplumsal cinsiyetçi rollere yönelik bazı çalışmalar yapılmıştır. Kırbaoğlu & Eyüb (2011); Çeçen (2015); Esen Severge (1998); Yorgancı (2008); Özkan (2013), bu konuda yapılmış çalışmalardır. Yapılan çalışmaların, kitapların yalnızca metinlerini ya da resimlerini incelemeye dönük oldukları görülmektedir. Bu çalışmada ise, MEB 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerin ve resimlerin toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırılması planlanan olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. En genel ifade ile var olan kaynaklardan veri elde etme metodudur. Doküman inceleme; dokümanlara ulaşma, özgünlüğü test etme, verileri anlama ve analiz aşamalarından oluşmaktadır. Doküman inceleme, veri çeşitlemesine zemin oluşturduğu için geçerliliği arttırmaktadır.

Araştırma Materyali

Çalışmanın materyalini Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca ortaokul ikinci kademedeki okutulmak üzere onaylanan MEB Yayınları Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı oluşturmaktadır. Bu bağlamda 8. sınıf ders kitabının seçilmesindeki amaç, bu yaş grubunun ergenlik dönemi gelişim çağında olması ve bu çağda cinsiyet kavramının hem somut hem de soyut olarak kavranmasıdır.

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerinde ve resimlerde toplumsal cinsiyet rollerine ait veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde, 8. Sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinleri ve resimleri, cinsiyet rolleri bağlamında incelenmiştir.

3.1. Cinsiyet Rollerini

Ders kitabında 8 tema bulunmaktadır. Bu temalarda hikâye edici metinler kategorisinde yer alan 13 okuma metni incelenerek kadın ve erkek cinsiyetlerinin metinlerde bulunma sıklıkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyet rolleri ile ilgili dağılım

	Kadın	Erkek	Toplam
f	14	26	40
%	35	65	100

Tablo 1’de 8. sınıf Türkçe ders kitabının metinlerinde kadın ve erkek figürlerinin kullanım sıklıklarına bakıldığında, 13 metin içerisinde kadınlar 14; erkekler ise 26 kez farklı kişilerle temsil edilmiştir. Bu temsiliyetin oransal dağılımına bakıldığında da kadınların %35, erkeklerin ise %65 oranında temsil edildiği görülmektedir. Bu tabloya göre ders kitaplarındaki metinlerde erkek ve kadın temsiliyetinde eşitliğin olmadığı, erkek figürlerin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir.

Ders kitabındaki metinlerde yer alan toplumsal cinsiyet rollerine ait sosyal statülere ilişkin veriler Tablo 2’de cinsiyet dağılımlarına göre verilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyet rollerine ait sosyal statüler

Kadın	Erkek
Hizmetli	Ev reisi
Ev hanımı	Baba
Köy kadını	Çavuş
Suçlayıcı	Erkek çocuk
Anne	Avcı
Ev kızı	Padişah
Prenses	Şehit asker
Evinden kovulmuş birey	Kağan
	Hükümdar
	Gezgin
	Bilim insanı
	Dede
	Asker
	Komutan
	İmam
	Ağa
	Dederuh

Tablo 2’ye bakıldığında erkeklerin statü itibari ile daha yüksek ve toplumsal olarak değer verilen unvanlara (komutan, şehitlik, bilim insanı, hükümdar, kağan, padişah, ağa) sahip oldukları görülmekteyken; kadın figürlerinde ise geleneksel motiflere bunun yanında toplumda süregelen kadın algısına uygun rollere (ev kadını, köylü kadın, hizmetli, anne) rastlanmaktadır.

Tablo 3’te ise 8. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan resimler erkek ve kadın cinsiyeti bağlamında ders kitabındaki temalar esas alınarak aktarılmıştır.

Tablo 3: Resimlerdeki cinsiyet dağılımı

Temalar	Erkek	%	Kadın	%
Erdemler	33	24	8	14
Millî Mücadele ve Atatürk	49	36	17	31
Bilim ve Teknoloji	6	4	3	5
Birey ve Toplum	8	5	4	7
Zaman ve Mekân	3	2	2	3
Milli Kültürümüz	15	11	3	5
Doğa ve Evren	11	8	8	14
Vatandaşlık	11	8	9	16
Toplam	136	100	54	100

Tablo 3 incelendiğinde, temaların çoğunda erkeklere verilen rol oranının kadınlara verilen rol oranından daha fazla olduğu görülmektedir. Erdemler temasında erkek rolü %24, kadın rolü %14; Millî Mücadele ve Atatürk temasında erkek rolü %36, kadın rolü %17; Bilim ve Teknoloji temasında erkek rolü %6, kadın rolü %5; Birey ve Toplum temasında erkek rolü %5, kadın rolü %7; Zaman ve Mekân temasında erkek rolü %2, kadın rolü %3; Milli Kültürümüz temasında erkek rolü %11, kadın rolü %5; Doğa ve Evren temasında erkek rolü %8, kadın rolü %14; Vatandaşlık temasında ise erkek rolüne %8 kadın rolüne ise %16 oranında yer verilmiştir.

3.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Statü

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 8 tema ve 13 metin incelendiğinde 2 kategori (toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal statü) elde edilmiş ve bu kategoriler, birlikte ele alınarak kategorilere ait ifadeler, metinlerden doğrudan anlatım yoluyla aktarılmıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal statü kategorilerinde kadınlara ve erkeklere farklı roller yüklenmiştir. Erkeğin evin söz sahibi, kadının da hizmet eden konumundaki rolü şöyle ifade edilmiştir:

... “*Babam, her sabah dışarıya çıkarken bir kere ahıra uğrar, öteye be-riye bakardı.*” (Kaşağı, s.21)

... “*Hasan, evde hizmetçimiz Pervin’le kalmıştı.*” (Kaşağı, s.21)

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeğe sınırlı olmak, etrafındaki-
lere korku salmak sıfatı atfedilmiştir:

... “*Babam pek sertti, bir bakışından ödümüz kopardı. Hasan’a dedi ki:-Eğer yalan söylersen seni döverim!*” (Kaşağı, s.21)

Yine bu bağlamda kadına; hurafe inançlara sahip, cahil köylü kadın sı-
fatı verilmiştir:

... “*Çiftlikteki köylü kadınlar eve üşüştiler. Birtakım tekir kuşlar getiri-
yorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı.*” (Kaşağı, s.22)

Başka bir metinde ise kadına önyargılı bir şekilde başkasına iftira atmak
atfedilmiştir:

... “*Kaba ve cüretkar olan kurabiye hırsızı (kadının) kendisiydi.*” (Ku-
rabiye Hırsızı, s.32)

Yine başka bir metinde kadına; ev hanımlığı, annelik rolü şu cümlelerle
verilmiştir:

... “*Dur oğul, dur. Azığını almayı unutmuşsun. Al şu çıkını da heybene
koy.*” (Bilim İnsanı Öyküleri, s. 88).

Toplumsal roller ve statüler bağlamında erkek ve kadınların ayrı sofral-
larda yemek yemeleri ayrıca kadınların erkeklerin yanında konuşmamaları ve
herkesin yerinin belli olması, şöyle ifade edilmiştir:

... “*Üçsofrakurulurdu; biridedem ve emmilerime, biribüyükgelinlerleebeme, biri
de küçük gelinlerle onların çocuklarına.....Yengelerim sessiz sakın, hanım ka-
dınları. Zaten evde kimse çok konuşmazdı ki. Akşam oldu mu kendi minderinin
dışında bir yere oturmak yok. Kıpırdamak bile yok.*” (Portakal, s.122).

Erkeğin egemen ve hâkim olduğu ataerkil toplum mantalitesi, metin-
lerde baskın bir şekilde yer almaktadır. Geçmişten beri süregelen, erkeğin hü-
kümdar olması, kadının ise söz hakkı olmadan geleneksel bir tarzda birine ya-
kıştırmaması (Prenses olsa dahi burada kadına biçilen sosyal rol, statüsüne baskın
gelmektedir) şu ifadelerle aktarılmıştır:

... “*Bir gün ağacın gövdesi yarılarak içinden beş çocuk çıktı. Bunlar, ışıktan
doğmuş mukaddes çocuklardı. Halk ve amirler onlara büyük saygı gösterdiler.*”

... “Bu hakan, Çinlilerle yapılan savaşlara bir son vermek için oğlu Gali Tigin’e, Kiyu - Liyen adlı bir Çin prensesi almayı tasarladı.”(Göç Destanı, s.178)

Toplumda kadından beklenen ev hanımı ve anne olma rolü bir başka metinde doğurganlık noktasında şu şekilde ele alınmıştır:

... “Bugün deniz, yüz veren bir anne gibidir.”(Haritada Bir Nokta, s.253)

Kadının tek başına olamayacağı ya da eşi olmadan kendini eksik hissettiği, yalnız ayakta durmakta zorlandığı tanrısal bakış açısından şöyle anlatılır:

... “Zehra gözyaşlarıyla hazırlamış yatak yorgan denklerini. Ah, Arif olsaymış yanında! O zaman zorluklara daha cesurca göğüs gerebilirmiş.”

... “Sonra çocukları Mehmet elinde, Hüseyin kucağında arabaya binip Ahmet Çavuş’un ailesinin yanında denklerin arasına sığılmışlar.”

Yine aynı metinde erkeğin kadına olan baskınlığı ve sevgiyi ifade etme noktasında yaşanan utangaçlık olay örgüsünün sonuna doğru şöyle ele alınır:

... “Utanarak kocasına bakıp: “Hoş geldin kayıp!” der ve elini öper.” (Kalbim Rumeli’de Kaldı, s. 271).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan okuma metinleri ve resimler, toplumsal cinsiyet rolleri bakımından ele alınmış ve çalışmanın sonucunda ders kitabındaki metinlerin ve resimlerin ataerkil bakış açısına daha yakın bir yapıda olduğu sonucuna varılmıştır. Çünkü metinlerdeki kahramanlar noktasından bakıldığında erkek tasvirinin kadın tasvirine oranla iki kata yakın olduğu görülmektedir. Çeçen (2016) yaptığı çalışmada, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplumsal cinsiyet rollerine nasıl yer verildiğini incelemiş ve araştırmanın sonucunda erkek tasvirine daha fazla oranda yer verildiğini belirlemiştir. Bu durum, erkekle kadın arasındaki eşitlik ilkesinin yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir.

Metinlerde bulunan kahramanlar sosyal statüleri bakımından incelendiğinde, erkekler toplum tarafından kabul gören; padişah, ağa, komutan, bilim insanı, hükümdar gibi tasvirlerle ele alınırken kadınlar, geleneksel olarak bir kadından beklenen anne, ev hanımı, köylü kadın ya da hizmetçi tasvirleriyle ele alınmıştır. Dolayısıyla erkek tasviri meslek bakımından çeşitlilik gösterirken kadınların hemen hemen tek tipe yakın meslek sahibi oldukları görülmektedir. Kırbasoğlu & Eyüb (2011) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuca ulaşıldığı ve çalışmanın sonucunda, geleneksel bir yapıdan sıyrılarak uygar bir

toplum olmanın ön koşullarından biri olarak kabul edilen kadın ve erkek eşitliğinin ders kitaplarında daha titizlikle işlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırmada, Türkçe ders kitabında yer alan görseller toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmiştir. Literatürde ders kitaplarındaki görsellerin cinsiyet bağlamında ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır. Çeçen (2015) çalışmasında Koza ve MEB yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını, toplumsal cinsiyet rollerine göre incelenmiş ve Türkçe ders kitaplarında yer alan görsellerde, kadın ve erkek figürlerinin kullanımında dengeli bir dağılım yapılmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca bu kitaplarda yer alan görsellerde, erkek temsil oranının oldukça yüksek olduğunu belirtmiştir. Esen Severge (1998) çalışmasında incelediği eserlerde erkek çocukların kız çocuklarında %28 oranında; yetişkin erkeklerin ise kadınlardan %40 oranında daha fazla gösterildiği bulgusuna ulaşmıştır. Yorgancı (2008) çalışmasında, kadın görsellerin erkek görsellerden sayıca daha az yer aldığı sonucunu elde etmiştir. Özkan (2013) ise yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmış, kitaplarda yer alan erkek görsellerine, kadın görsellere nazaran daha fazla yer verildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, alanyazında bulunan çalışmaların bu araştırmanın bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir.

MEB Yayınları 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin ve resimlerin, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelendiği bu araştırmada, erkek cinsiyetinin kadın cinsiyetine oranla ağırlıkta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle MEB Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde, yer verilen kadın ve erkek cinsiyetlerinin eşit oranda dağılım göstermesi, kadın cinsiyeti oranının erkek cinsiyeti oranına yaklaştırılması veya erkek cinsiyet oranının azaltılması bunun yanında kadının çağdaş yaşamda üstlendiği rollerin kitaplarda da yer alması gerektiği önerilmektedir. Çünkü metinler, Türkçe eğitimin ana kaynağı ve temelidir. Ayrıca aynı zamanda günümüzde kadın cinsiyeti her alanda geçmişe ve geleneksel topluma nazaran daha aktif hale gelmiştir. Bu durumun kitaplara da yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, *Ekev Akademi Dergisi İcoaeş Özel Sayısı*, 97-118.

Akın, A. & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 254,73-82.

Baştürk, M. (2008). Ders kitaplarının tarihçesi, *Konu alanı ders kitabı incelemesi içinde*, Ed. Özcan Demirel, Kasım Kıroğlu. Ankara: Pegem.

Çeçen, M. A. (2015). Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. Duygu, U. ve Ahmet, B. (Ed.), *Akademik hayatının 25. yılında Türkçe eğitimi alanının ilk profesörü Murat Özbay'a Armağan* içinde (s.211-228). Ankara: Pegem.

Erkal, M. (1996). *Sosyoloji*. İstanbul: Der.

Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19/7, 209-230.

Esen, S. Y. (1998). Ders kitaplarında cinsiyetçilik (İlköğretim ders kitapları üzerinde yapılmış bir içerik çözümlemesi). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye

Kırbaşoğlu Kılıç, L. & Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3 /2, 129-148.

Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve tarih* (çev. Suat H. Yokova). Ankara: Başak.

Mukhopadhyay, M. (2002). Some thoughts on gender and culture. In *Development and Culture*, edited by D. Eade, 174-176. Eynsham: Information.

Newman, L. K. (2002). Sex, gender and culture: Issues in the definition, assessment and treatment of gender identity disorder. *Clinical Child Psychology & Psychiatry*, 7, 352-359.

Özkan, R. (2013). İlköğretim ders kitaplarında kadın figürü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (5), 617-631.

Tietz, W.M. (2007). Women and men in accounting textbooks: Exploring the hidden curriculum, *Issues in Accounting Education*, 22 /3, 459-480.

Turan, Ş. (1990). *Türk kültür tarihi: Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliğe*. Ankara: Bilgi.

Üner, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Ankara: Dumat.

Weber, R.P. (1989). *Basic content analysis*. London : Sage.

Williams, R (2005). *İkibine doğru*, Esen Tarım (çev). İstanbul: Ayrıntı.

Yoder, J.D. (1999). *Woman and gender: transforming psychology*.NJ: Prenice Hall.

Yorgancı, F. (2008). İlköğretim ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin inşası. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye

Powell, G.N. & Greenhaus, J.H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family work interface. *Journal of Management*. 364, 1011-1039.

Bayram Arif KÖSE

ORTAÇAĞ ERMENİ KAYNAKLARINDA DOĞU KARADENİZ VE ÇEVRESİ

Hasan YILMAZ

DIRECT ELECTION OF THE PRESIDENT BY THE PEOPLE: THE CASE OF TURKEY

Mine KILIÇ - Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA

1928'DEN GÜNÜMÜZE KADAR TDK YAZIM KILAVUZLARINDAKİ KELİME SAYILARI ÜZERİNE

Mehmet ÖZBERK

NABOKOV'UN CİNNET ROMANINDA NARSİSTİK ÖRÜNTÜLER VE EŞ-İKİZ MOTİFİ

Ezgi ZENGİN DEMİRBİLEK

ERVİNG GOFFMAN'IN BENLİK KURAMI ÇERÇEVESİNDE İZLENİM YÖNETİMİ VE KİŞİLERARASI İLETİŞİME ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Bertuğ SAKIN - Sümeyye BÜYÜKBİRER

MANİPÜLATİF DİL ÜZERİNE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Sevde Nur ÖZER

GEÇ HİTİT DÖNEMİ KABARTMALARINDA TASVİR EDİLEN YEMEK SAHNELERİ VE BU SAHNELERDE GEÇEN BAŞLICA OBJELER

Ahmet KARABULUT

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ İNCELENMESİ

Leila AFSHARI - Rabia AKARSU

AKHAİMENİD DÖNEMİNDE YOL AĞLARI

Rıdvan KIZILKAYA

TÜRK SİYASAL HAYATINDA BİR İKNA ARACI: SEÇİM MÜZİKLERİ (1965-1995)

M. Akif KORKMAZ

ALMANYA TÜRKLERİNDE AİLE KÜLTÜRÜ

Gözde EFE

İSMET ÇETİN, TÜRK HALK HİKÂYESİLİĞİ TÜRKİYE SAHASI, NOBEL YAYINLARI, ANKARA 2020, 296 s.

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187

ISSN 2567-2001

9 772587 200005 4